

УДК 336.71:338.2 (457)

DOI: [https://doi.org/10.31521/modecon.V35\(2022\)-22](https://doi.org/10.31521/modecon.V35(2022)-22)

Чернишова Л. В., кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри економічного аналізу, Одеський національний економічний університет, м. Одеса, Україна

ORCID: 0000-0003-3213-6589

e-mail: liylek196322@gmail.com

Аналіз джерел фінансово-інвестиційної підтримки розвитку малого та середнього бізнесу

Анотація. Визначено джерела фінансово-інвестиційної підтримки розвитку малого та середнього бізнесу в Україні. Доведено гіпотезу щодо потреби пошуку дієвих джерел підтримки малого та середнього бізнесу з урахуванням сучасних глобалізаційних змін у ринковому середовищі та адаптації до європейського економічного та регуляторного простору. Визначено основні джерела фінансово-інвестиційної підтримки малого та середнього бізнесу в Україні. Для поглиблення розуміння міри, з якою Уряд готовий брати участь у фінансуванні малого та середнього бізнесу, проведено аналіз каналів державної підтримки вітчизняного бізнесу в умовах дії воєнного стану. Обґрунтовано, що в сучасних умовах, дієвим каналом фінансово-інвестиційної підтримки малого та середнього бізнесу – є банківське кредитування. Проведено аналіз структури наданих кредитів депозитними корпораціями відповідно до розміру суб'єкта господарювання; визначено динаміку процентних ставок за банківськими кредитами, наданими у національній валюті малому та середньому бізнесу. Запропоновано заходи щодо стимулювання розвитку малого та середнього бізнесу в Україні завдяки адаптації європейського досвіду програм підтримки, а саме: у сфері стимулювання інноваційної діяльності; у сфері розвитку інституційної підтримки; у сфері розвитку нормативно-правового забезпечення.

Ключові слова: фінансово-інвестиційна підтримка, банки, малий та середній бізнес, банківське кредитування, державне регулювання.

Chernyshova Lyudmila, Candidate of economic sciences, associate professor, associate professor of the Department of Economic Analysis, Odessa National University of Economics, Odessa, Ukraine

Analysis of Sources of Financial and Investment Support for the Development of Small and Medium-Sized Businesses

Abstract. Introduction. The main factor in ensuring the competitive advantages of the effective functioning of any enterprise, its stable economic development, is the improvement of the efficiency and optimization of the enterprise's costs. Therefore, in order to achieve a high economic and financial result of activity, enterprises of various industries and spheres of operation need effective cost management. Cost management is aimed at the constant search and identification of resource saving reserves, stimulation of resource conservation and cost reduction in order to obtain the effect of commercial calculation based on the results of the enterprise's activities.

Purpose. Research of scientific approaches of various scientists to the definition of the concept of «cost management», determination of cost management functions and systematization of cost management principles at the enterprise.

Results. Substantiates the author's position regarding the essence of this concept of «cost management», which should be considered as an integral system of organizational and functional support and a methodological toolkit of influencing the process of spending, which includes managerial actions, the purpose of which is for the enterprise to obtain a high positive financial result of its activity. It was determined, that cost management at the enterprise involves the performance of general functions inherent in the management of any object and specific functions. It is justified, that consideration of the principles of cost management should be carried out through a thorough coverage of their substantive basis with the disclosure of the opportunities that the enterprise receives in cost management, subject to compliance with one or another principle. The main principles of cost management of the enterprise are summarized, which include the following principles: system-complex approach to cost management; intersubject feedback; resource reservation; continuity of cost management for the production and sale of a specific product; economic validity and reliability of information about costs; the adequacy of the results of management actions regarding costs; independence.

Conclusions. The author's position on the essence of cost management is outlined in the article, the general and specific functions of cost management are detailed, and the principles of the cost management process at the enterprise are detailed. It is ensuring maximum compliance of the specified principles at the enterprise that enables the effectiveness of cost management, which is part of the general management system of the enterprise and reflects the efficiency of economic activity.

Keywords: financial and investment support; banks; small and medium-sized businesses; bank lending; state regulation.

JEL Classification: F21; G18; L26; M20.

Постановка проблеми. На сьогодні суб'єкти малого та середнього підприємництва зазнають суттєвих перешкод для розвитку як на рівні державного

регулювання їх бізнесу, так і на рівні ринкової економіки у зв'язку з економічною рецесією, складністю умов ведення підприємницької

¹Стаття надійшла до редакції: 26.09.2022

Received: 26 September 2022

діяльності, недостатністю фінансових ресурсів, а найголовніше – це військова агресія РФ. Зазначене зумовлює пошук дієвих напрямів підтримки малого та середнього бізнесу з урахуванням сучасних глобалізаційних змін у ринковому середовищі та адаптації до європейського економічного та регуляторного простору, де саме результати діяльності малого та середнього бізнесу становлять більшу частину валового внутрішнього продукту.

Аналіз останніх досліджень та публікацій.

Вивчення проблеми пошуку джерел фінансово-інвестиційної підтримки малого та середнього бізнесу присвячено науковій праці багатьох вчених. При цьому, їх можна поділити за двома напрямками – це державне регулювання та банківське кредитування. Щодо визначення основних орієнтирів державного регулювання розвитку малого та середнього бізнесу можна виокремити здобутки таких науковців як Т. Турецькова [1], В. Русанюк [2], В. Коваленко [3], О. Красноносів [4].

Питанню підтримки розвитку малого та середнього бізнесу з боку банків присвячено науковій праці В. Коваленко, Н. Радової [5], К. Ларіонової, В. Танасієнко [6], Ю. Загинало, О. Дорошенко [7] та багатьох інших.

Проте, наявність дискусійних питань щодо розвитку малого та середнього бізнесу на підставі визначення основних джерел його фінансово-інвестиційної підтримки потребують подальших ґрунтовних досліджень.

Формулювання цілей дослідження. Головною метою дослідження є поглиблення теоретико-методичних засад та визначення основних джерел фінансово-інвестиційної підтримки малого та середнього бізнесу в Україні.

Основні результати дослідження. Малий та середній бізнес є структурною складовою економіки України. Без нього, економіка України не може функціонувати та досягати певних стратегічних орієнтирів.

Сучасний стан сектору малого та середнього підприємництва характеризується його занепадом з наступним загостренням проблем у період дії воєнного стану.

Теоретичні аспекти сутності малого та середнього підприємництва в Україні визначені Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», відповідно до якого під мікропідприємствами розуміються підприємства, показники яких на дату складання річної фінансової звітності за рік, що передує звітному, відповідають щонайменше двом із таких критеріїв: балансова вартість активів – до 350 тис. євро; чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) – до 700 тис. євро; середня кількість працівників – до 10 осіб. Під малими підприємствами у законодавчому акті визначено підприємства, які не відповідають критеріям для мікропідприємств та показники яких на

дату складання річної фінансової звітності за рік, що передує звітному, відповідають щонайменше двом із таких критеріїв: балансова вартість активів – до 4 млн євро; чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) – до 8 млн євро; середня кількість працівників – до 50 осіб. До середніх підприємств віднесено підприємства, які не відповідають критеріям для малих підприємств та показники яких на дату складання річної фінансової звітності за рік, що передує звітному, відповідають щонайменше двом із таких критеріїв: балансова вартість активів – до 20 млн євро; чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) – до 40 млн євро; середня кількість працівників – до 250 осіб. [9].

Європейська практика віднесення підприємств до категорій малого та середнього бізнесу є схожою до української. Наприклад, визначення малого та середнього підприємництва у Великобританії – це, як правило, мале або середнє підприємство, що має менше 250 працівників. Тоді як значення для малого та середнього бізнесу, визначене ЄС, – це також бізнес з менш ніж 250 працівниками та оборотом менше 50 млн євро, або загальний баланс менше 43 млн євро [10].

При аналізі джерел фінансово-інвестиційної підтримки розвитку малого та середнього бізнесу, було виокремлено декілька напрямів, а саме – це державна підтримка, фінансова підтримка з боку банків та програми інвестиційної підтримки з боку іноземних партнерів.

На сьогоднішній основним законодавчим документом, який регламентує державне регулювання фінансово-інвестиційної підтримки малого та середнього бізнесу, є Закон України «Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні», яким передбачено основні напрями такої підтримки, а саме: часткова компенсація відсоткових ставок за кредитами, що надаються на реалізацію проєктів суб'єктів малого і середнього підприємництва; часткова компенсація лізингових, факторингових платежів та платежів за користування гарантіями; надання гарантії та поруки за кредитами суб'єктів малого і середнього підприємництва; надання кредитів, у тому числі мікрокредитів, для започаткування і ведення власної справи; надання позик на придбання і впровадження нових технологій; компенсація видатків на розвиток кооперації між суб'єктами малого і середнього підприємництва та великими підприємствами; фінансова підтримка впровадження енергозберігаючих та екологічно чистих технологій; інші види не забороненої законодавством фінансової державної підтримки [13].

За результатами проведеного аналізу бізнес-середовища В. Коваленко з використанням міжнародних рейтингових індексних систем встановлено, що правове й політичне зовнішнє середовище в Україні є несприятливим для ведення бізнесу, існують загрози, пов'язані з корупцією,

недосконалістю законодавства у сфері регулювання бізнесу, недостатнім захистом інтелектуальної власності та майна суб'єктів економічної діяльності у зв'язку з неефективністю роботи правоохоронних органів і судової влади, труднощами в залученні

фінансових ресурсів через нерозвинений фондовий ринок, а також макроекономічною нестабільністю, низьким рівнем фінансової й інвестиційної свободи бізнесу [12, с. 253] (табл. 1).

Таблиця 1 **Позиції України за індикаторами Індексу легкості ведення бізнесу**

Індикатори бізнес-середовища	Роки					
	2018		2019		2020	
	Індекс	Ранг	Індекс	Ранг	Індекс	Ранг
Реєстрація підприємств	91,0	52	91,1	56	91,1	61
Отримання дозволів на будівництво	75,8	35	76,9	30	81,1	20
Підключення до електромереж	58,8	128	59,2	135	62,5	128
Реєстрація власності	69,6	64	69,7	63	71,3	61
Доступ до кредитів	75,0	29	75,0	32	75,0	37
Захист прав інвесторів	55,0	81	58,3	72	68,0	45
Оподаткування	80,8	43	79,4	54	78,1	65
Міжнародна торгівля	64,3	119	77,6	78	80,1	74
Забезпечення виконання контрактів	59,0	82	63,6	54	63,6	63
Ліквідація підприємств	28,2	149	31,7	145	31,4	146

Джерело: складено автором за матеріалами [12; 13]

В Україні підприємництво поки ще не відіграє суттєвої ролі в забезпеченні економічного зростання, його внесок у валовий внутрішній продукт складає

лише 19,2% [3, с. 82]. Показники, які характеризують тенденції розвитку малого та середнього бізнесу в Україні, представлено у таблиці 2.

Таблиця 2 **Динаміка розвитку малого та середнього бізнесу в Україні за період 2014-2020 рр.**

Показники	Роки			
	2014	2016	2018	2020
Кількість суб'єктів, одиниць				
суб'єкти середнього підприємництва, одиниць	15906	14832	16057	17602
суб'єкти малого підприємництва, одиниць	324598	291154	339374	355708
Кількість зайнятих працівників, тис. осіб				
Середнє підприємництво	2694,9	2621,4	2742,5	3086,9
Мале підприємництво	1583,0	1505,9	1553,8	1626,9
Обсяг реалізованої продукції (товарів, послуг), млн грн				
Середнє підприємництво	1723151,5	2668695,7	3924059,6	4359362,1
Мале підприємництво	705000,5	1177385,2	1766150,4	2064120,7
Відсотків до загального обсягу реалізованої продукції (товарів, послуг), %				
Середнє підприємництво	38,64	39,67	39,37	39,41
Мале підприємництво	15,81	17,50	17,48	18,66
Фінансові результати, тис. грн				
Середнє підприємництво	92790,6	157901,7	224234,0	251010,9
Мале підприємництво	45236,6	99298,7	127658,9	142204,9
Відсоток суб'єктів, які отримали прибуток, %				
Середнє підприємництво	61,4	75,5	77,7	76,2
Мале підприємництво	65,7	72,8	73,7	70,7

Джерело: складено автором за матеріалами [14]

Виходячи з того, що офіційні дані про розвиток малого та середнього бізнесу за 2021 р. та у період дії воєнного стану відсутні, то тенденції його розвитку можна простежити через призму ділових очікувань підприємництва.

За проведеним Національним банком України опитуванням керівників компаній, підведено підсумок, що бізнес очікує скорочення обсягів виробництва товарів і послуг в Україні внаслідок повномасштабної війни та песимістично налаштований щодо рівня ділової активності своїх підприємств. Індекс ділових очікувань

підприємств становив 72,6 % у II кварталі 2022 р. проти 108,2% у I кварталі 2022 року. Його зниження відбулося через погіршення оцінок за всіма складовими індексу, найсуттєвіше – щодо інвестиційних видатків на виконання будівельних робіт, на машини, обладнання та інвентар [15]. Підприємства очікують скорочення обсягів виробництва товарів і послуг в Україні в наступні 12 місяців. Баланс відповідей становив «мінус» 48,7 % порівняно з «мінус» 1,7 % у I кварталі 2022 року.

Інфляційні очікування зросли: у II кварталі очікувана річна інфляція становила 21,5 % у порівнянні з 9,5 % у попередньому кварталі. 58,2 % опитаних підприємств вважають, що інфляція в наступні 12 місяців перевищить 20,0 % [15]. Також суттєвий вплив на зростання споживчих цін матимуть витрати на виробництво (58,8 %) та обмінний курс (58,6 %).

Найпесимістичніші очікування в підприємств енергетико-водопостачання («мінус» 26,7%) і транспорту та зв'язку («мінус» 26,4%).

Бізнес прогнозує зменшення обсягів реалізації своєї продукції як в Україні, так і на зовнішньому ринку: баланси відповідей – «мінус» 19,0 % та «мінус» 25,0 % відповідно проти 17,0 % та 23,3 % у I кварталі 2022 року.

Водночас пропри низький рівень, залишилися позитивними оцінки щодо обсягів залучення іноземних інвестицій підприємствами: баланс відповідей знизився до 0,7 % з 5,3 % у I кварталі 2022 р. Зростання очікують підприємства транспорту та зв'язку, інших видів діяльності, енерго- та водопостачання.

Державна підтримка бізнесу в умовах війни на сьогодні має прояв через прийняття певних програм та ініціатив Урядом (табл. 3).

Таблиця 3 Канали державної підтримки вітчизняного бізнесу у період дії воєнного стану

Програми та ініціативи	Характеристика
Компенсація за працевлаштування внутрішньо переміщених осіб	Компенсація роботодавцю витрат за працевлаштування внутрішньо переміщених осіб внаслідок проведення бойових дій під час воєнного стану в Україні за рахунок коштів резервного фонду державного бюджету.
Тимчасове переміщення підприємств з постраждалих під час війни регіонів	Вітчизняні підприємства, які знаходяться у зоні активних бойових дій, можуть отримати державну допомогу у переміщенні своїх потужностей до західних областей України.
Урядова грантова програма для бізнесу від держави – еРобота	На порталі Дія можна подати заявку на отримання гранту від держави на підтримку бізнесу, а саме: грант на власну справу (до 250 тис. грн); грант на теплицю (до 7 млн грн); грант на сад (до 400 тис. грн); грант на переробне підприємство (до 8 млн грн).
Мікрофінансування ветеранського бізнесу	Ветерани та члени їх сімей, які стали внутрішньо переміщеними особами та мають підтвердження цього статусу мають право отримати відшкодування на суму 20 тис. грн за придбані товари.
Податкові зміни	Застосування єдиного податку третьої групи за ставкою 2 % для платників ПДВ.
Фінансування українських експортерів	Кредитна програма для компаній, які через агресію РФ потребують додаткового фінансування для реалізації експортних контрактів.

Джерело: складено автором за матеріалами [16]

Другий канал фінансово-інвестиційної підтримки розвитку малого та середнього бізнесу – це банківське кредитування. Якщо розглядати обсяги кредитування банками, відповідно до розміру суб'єкту господарювання, то слід констатувати, що найбільш стабільна пропозиція кредитних ресурсів

спостерігається для суб'єктів великого підприємництва. Розглядаючи кредитування суб'єктів мікропідприємництва, слід відзначити, що перевага надається нефінансовим корпораціям, річний дохід яких складає до 50 тис. євро та фізичним особам-підприємцям відповідно (табл. 4).

Таблиця 4 Структура наданих кредитів депозитними корпораціями відповідно до розміру суб'єкта господарювання за період 2017-2020*, %

Роки	суб'єкти великого підприємництва	суб'єкти середнього підприємництва	суб'єкти малого підприємництва (крім мікропідприємництва)	Розмір, яких не визначено	суб'єкти мікропідприємництва		
					річний дохід від 500 тис. євро до 2 млн євро	річний дохід від 50 тис. євро до 500 тис. євро	річний дохід до 50 тис. євро
інші фінансові корпорації							
2017	12,68	8,73	22,56	20,40	16,15	3,10	16,37
2018	14,43	21,39	21,66	20,13	6,46	5,62	10,31
2019	24,87	13,72	18,37	24,02	3,54	5,56	9,93

2020	17,23	16,80	21,90	22,78	3,76	10,19	7,35
2021	7,64	30,29	15,78	37,35	3,16	0,78	4,99
2022*	4,82	42,62	3,88	37,65	4,41	0,87	5,74
нефінансові корпорації							
2017	37,47	25,25	13,38	10,30	3,52	2,02	8,07
2018	36,07	24,72	10,99	13,19	3,42	3,19	8,43
2019	31,51	24,81	9,91	11,54	5,99	5,97	10,27
2020	29,41	27,99	10,31	10,61	6,21	5,65	9,81
2021	27,14	28,34	11,50	11,90	6,95	4,52	9,64
2022*	28,44	26,85	10,89	13,49	7,30	4,52	8,52
фізичним особам-підприємцям							
2017	-	8,55	9,23	48,43	4,68	0,82	28,30
2018	-	7,35	6,19	54,82	3,03	0,77	27,84
2019	-	6,31	4,61	52,27	2,06	0,89	33,87
2020	-	7,47	4,80	50,11	2,00	1,09	34,53
2021	-	5,64	2,88	66,29	2,88	0,99	0,90
2022*	-	5,55	2,93	68,51	0,73	0,76	21,52

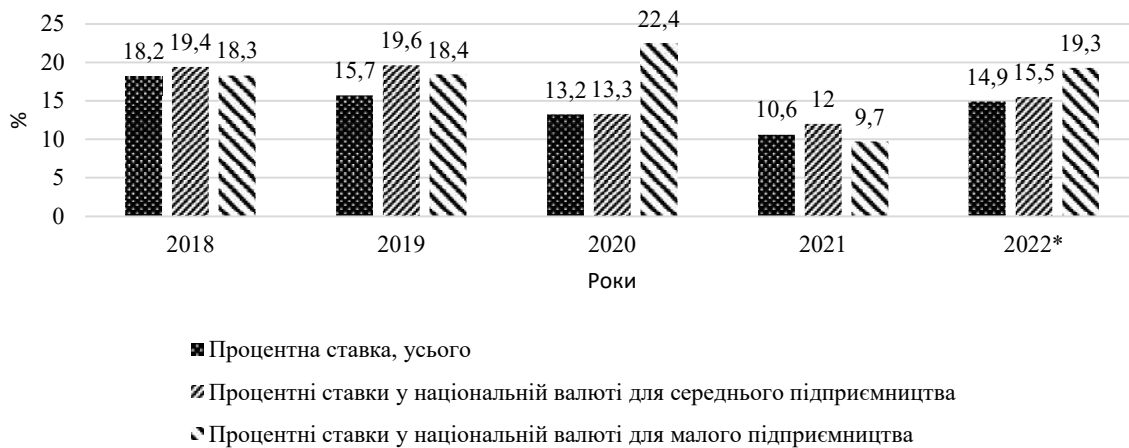
2022* - станом на 01.07.2022 року

Джерело: розраховано автором за матеріалами [5; 17]

Також слід зазначити, що у період дії воєнного стану значно скоротилося кредитування суб'єктів малого підприємництва.

Слід звернути увагу на те, що привабливість банківських кредитів для малого та середнього бізнесу залежить від запропонованих банками процентних

ставок (рис. 1). За досліджуваний період (2018-2022 роки) відсоткова ставка за кредитами у національній валюті для підприємств малого та середнього бізнесу була неоднозначною, коливаючись у діапазоні від 10,6 % до 18,2 %.

2022* - станом на 01.07.2022 року

Рисунок 1 – Динаміка процентних ставок за банківськими кредитами, наданими у національній валюті малому та середньому бізнесу за період 2018-2022* рр., %

Джерело: розраховано автором за матеріалами [5; 17]

Вищими є відсоткові ставки за кредитами для суб'єктів малого підприємництва. Загалом такий показник процентної ставки за кредитами пояснюється не урівноваженістю зміни облікової ставки та процентними ставками банків, а також значними ризиками функціонування економіки в Україні, плату

за які банки включають у вартість кредиту у вигляді комісій.

За підсумками 2021 р. переможцями у номінації «Кредити малому та середньому бізнесу», за рейтингом Financial Club, були банки, які наведені у таблиці 5.

Таблиця 5 Переможці у номінації «Кредити малому та середньому бізнесу» у 2021 році

Місце в рейтингу	Банки	Середня ставка для позичальника I категорії, %	Комісія за видачу позики, %	Максимальний строк позики, міс.
1	АТ «ОТП Банк»	10,0	0,5	60
2	АТ «Альфа-Банк»	15,1	0,9	60
3	АТ «ПУМБ»	16,8	0,96	60
4	АТ «Укрсиббанк»	10,68	0,01	120
5	АТ «Креді Агроколь Банк»	13,6	0,01	60
6	АТ КБ «Приватбанк»	15,5	0	60
7	АТ «Агропросперіс Банк»	15,0	0-1	84
8	АБ «Укргазбанк»	15,7	0-0,1	60
9	АТ «Ощадбанк»	14,61	0-1	120
10	АТ АКБ «Львів»	21,4	1	60

Джерело: побудовано автором за матеріалами [18]

Під час розгортання коронавірусної хвороби COVID-19, була прийнята державна програма «Доступні кредити 5-7-9%», яка діє й у період дії воєнного стану. За час дії воєнного стану банки надали майже 8 тисячам підприємств та ФОП понад 28 млрд грн кредитів, у тому числі 17 млрд грн надано агропідприємствам для проведення посівної кампанії. Загальний обсяг підписаних за програмою угод станом на 27 травня перевищив 117 млрд грн, підтримкою скористались понад 42 тис. підприємств та ФОП. Наразі банки щотижнево надають 3-4 млрд грн кредитів бізнесу і ці темпи постійно зростають [14].

Станом на 13 травня 2022 р. укладено 40486 кредитних договорів на загальну суму 110,1 млрд гривень. Передбачені програмою заходи є універсальним та дієвим механізмом кредитування, зокрема, мікро- та малого бізнесу незалежно від сфери їх діяльності з фінансовою державною підтримкою суб'єктів підприємництва у вигляді компенсації відсотків за отриманими кредитами та гарантій, що робить кредитування для них більш доступним.

На сьогодні, державними банками України пропонуються банківські продукти та програми допомоги малому і середньому підприємству, зокрема:

АТ КБ «Приватбанк»: інвестиційний кредит – для придбання та/або модернізації основних засобів; «КУБ» під заставу – для розширення бізнесу; кредит на придбання основних засобів, у тому числі сільгосптехніки; кредит на придбання комерційних і легкових авто; кредит на придбання комерційної нерухомості; кредитна лінія – для поповнення обігових коштів підприємства.

АТ «Ощадбанк»: кредити на посівну; кредит на релокацію бізнесу; кредит 0 % під державні гарантії;

кредити на агротехніку; запобігання та подолання наслідків російської агресії; «Антикризові заходи» на подолання наслідків COVID-19.

АТ «Укресімбанк»: часткова компенсація вартості сільськогосподарської техніки та обладнання вітчизняного виробництва; фінансова підтримка шляхом здешевлення кредитів; надання фінансової підтримки розвитку фермерських господарств; державна підтримка галузі тваринництва.

АБ «Укргазбанк»: фінансування купівлі сільськогосподарської техніки в умовах воєнного стану; фінансування інвестиційних витрат в умовах воєнного стану; фінансування релокації підприємств в умовах воєнного стану; фінансування інфраструктурних проєктів.

Висновки. Отже, проведене дослідження каналів фінансово-інвестиційної підтримки розвитку малого та середнього бізнесу в Україні, дає підстави зробити наступні висновки. Щодо державної підтримки розвитку малого та середнього бізнесу, слід зазначити, що Уряд прикладає достатньо зусиль аби бізнес розвивався в умовах дії воєнного стану. Проте, спостерігається слабкість в охопленні кредитуванням сегмента малого та середнього бізнесу (понад 70 % усіх малих підприємств не використовують банківські кредити); жорсткі вимоги до забезпечення застави малому та середньому бізнесу; здійснення кредитування не спеціалізованими банками, як у закордонних країнах, а універсальними.

Для стимулювання розвитку малого та середнього бізнесу в Україні доцільно надалі розглядати питання адаптації європейського досвіду програм підтримки, а саме: у сфері стимулювання інноваційної діяльності; у сфері розвитку інституційної підтримки; у сфері розвитку нормативно-правового забезпечення.

Література:

1. Турецков Т. Є. Соціально-економічне стимулювання малого та середнього підприємництва на підконтрольних територіях та у перспективі деокупації невідконтрольних районів Донецької та Луганської областей. *Публічне управління та адміністрування в Україні. Серія: «Державне управління»*. 2019. №10. С. 122–126.
2. Русанюк В. В. Сутність і цілі державної підтримки малого та середнього підприємництва в аграрному секторі. *Економіка АПК*. 2021. № 2. С. 102-111. DOI: <https://doi.org/10.32317/2221-1055.202102102>.

3. Коваленко В. В. Державне регулювання фінансово-інвестиційної підтримки малого та середнього бізнесу. *Modern Economics*. 2020. №24. С. 81-87. DOI: [https://doi.org/10.31521/modecon.V24\(2020\)-13](https://doi.org/10.31521/modecon.V24(2020)-13).
4. Красносова О. М., Харченко Р. В. Інструментарій державної політики у сфері підтримки та стимулювання розвитку малого бізнесу. *Проблеми економіки*. 2020. № 4 (46). С. 42-47.
5. Коваленко В. В., Радова Н. В. Банківський кредит у формуванні фінансово-інвестиційного механізму розвитку малого та середнього підприємництва в Україні. *Економіка та суспільство*. 2020. Вип. 22. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2020-22-3>. (дата звернення: 15.08.2022).
6. Ларіонова К. Л., Танасієнко В. П. Аналіз стану кредитування малого та середнього бізнесу банківськими установами в умовах пандемії COVID-19. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2021. № 5. Т. 1. С. 42-46.
7. Загинало Ю. Р., Дорошенко О. Г. Роль кредиту в розвитку економіки України. *Modern Economics*. 2020. № 22(2020). С. 18–23. DOI: [https://doi.org/10.31521/modecon.V22\(2020\)-03](https://doi.org/10.31521/modecon.V22(2020)-03).
8. Кузнєцова Л. В. Банківський кредит як джерело фінансового забезпечення розвитку АПК України. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: економічні науки*. 2014. Вип. 9. Ч. 1. С. 183–187.
9. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України №996-XIV від 16.07.1999. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14>. (дата звернення: 15.08.2022).
10. What is an SME? Here's an SME definition. URL: <https://www.simplybusiness.co.uk/knowledge/articles/2021/05/what-is-an-sme/> (дата звернення: 15.08.2022).
11. Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні: Закон України № 4618-VI від 22.03.2012 р. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4618-17#Text> (дата звернення: 17.08.2022).
12. Коваленко В. В., Кутишенко Р. С. Державна підтримка розвитку малого та середнього бізнесу в Україні. *Проблеми та перспективи розвитку фінансової системи в сучасних умовах* : збірник матеріалів III Міжнародної науково практичної інтернет-конференції (м. Полтава, 15–16 квітня 2021 року). Полтава : ПУЕТ, 2021. С. 252-254.
13. Index of Doing business. Світовий Банк. URL: <https://www.doingbusiness.org>. (дата звернення: 17.08.2022).
14. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: www.ukrstat.gov.ua/ (дата звернення: 20.08.2022).
15. Ділові очікування підприємств України за II квартал 2022 р. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/BOS_2022-Q2.pdf?v=4 (дата звернення: 20.08.2022).
16. Підтримка бізнесу під час війни. URL: <https://business.diia.gov.ua/wartime> (дата звернення: 20.08.2022).
17. Офіційний сайт Національного банку України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist/data-supervision#1/> (дата звернення: 20.08.2022).
18. 50 ведущих банков Украины. Financial Club. URL: <https://banksrating.com.ua/top-50-2021/peremozhti-v-nominatsiyi-kreditmalomu-ta-serednomu-biznesu-2/> (дата звернення: 20.08.2022).

References:

1. Turetskov, T. E. (2019). Social and economic stimulation of small and medium-sized entrepreneurship in controlled territories and in the perspective of deoccupation of non-controlled areas of Donetsk and Luhansk regions. *Publchne upravlinnya ta administruvannya v Ukrayini. Seriya: «Derzhavne upravlinnya»*, 10, 122-126 [in Ukrainian].
2. Rusanyuk, V. V. (2021). The essence and goals of state support for small and medium-sized enterprises in the agricultural sector. *Ekonomika APK*, 2, 102-111. DOI: <https://doi.org/10.32317/2221-1055.202102102> [in Ukrainian].
3. Kovalenko, V. V. (2020). State regulation of financial and investment support for small and medium-sized businesses. *Modern Economics*, 24, 81-87. DOI: [https://doi.org/10.31521/modecon.V24\(2020\)-13](https://doi.org/10.31521/modecon.V24(2020)-13) [in Ukrainian].
4. Krasnosova, O. M. & Kharchenko, R. V. (2020). Toolkit of state policy in the sphere of support and stimulation of small business development. *Problemy ekonomiky*, 4 (46), 42-47 [in Ukrainian].
5. Kovalenko, V. V. & Radova, N. V. (2020). Bank credit in the formation of a financial and investment mechanism for the development of small and medium-sized enterprises in Ukraine. *Ekonomika ta suspil'stvo*, 22. Retrieved from <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2020-22-3> [in Ukrainian].
6. Larionova, K. L. & Tanasienko, V. P. (2021). Analysis of the state of lending to small and medium-sized businesses by banking institutions in the context of the COVID-19 pandemic. *Visnyk Khmel'nyts'koho natsional'noho universytetu*, 5, 1, 42-46 [in Ukrainian].
7. Zaginaylo, Y. R. & Doroshenko, O. G. (2020). The role of credit in the development of the economy of Ukraine. *Modern Economics*, 22(2020), 18–23. DOI: [https://doi.org/10.31521/modecon.V22\(2020\)-03](https://doi.org/10.31521/modecon.V22(2020)-03) [in Ukrainian].
8. Kuznetsova, L. V. (2014). Bank credit as a source of financial support for the development of the agricultural sector of Ukraine. *Naukovy visnyk Kherson's'koho derzhavnoho u universytetu. Seriya: ekonomichni nauky*, 9, 1, 183–187 [in Ukrainian].
9. Verkhovna Rada of Ukraine. (1999). About accounting and financial reporting in Ukraine (Act No. 996-XIV, July 16). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14> [in Ukrainian].
10. What is an SME? Here's an SME definition. Retrieved from <https://www.simplybusiness.co.uk/knowledge/articles/2021/05/what-is-an-sme/> [in English].
11. Verkhovna Rada of Ukraine. (2012). About the development and state support of small and medium-sized enterprises in Ukraine (Act No. 4618-VI, March 22). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4618-17#Text> [in Ukrainian].
12. Kovalenko, V. V. & Kutyshechenko, R. S. (2021). State support for the development of small and medium-sized businesses in Ukraine. *Problemy ta perspektyvy rozvytku finansovoyi systemy v suchasnykh umovakh* : zbirnyk materialiv III Mizhnarodnoyi naukovy praktichnoyi internet-konferentsiyi [Problems and prospects of the development of the financial system in modern conditions: a collection of materials of the 3rd International Scientific and Practical Internet Conference]. Poltava: PUET, 252-254 [in Ukrainian].
13. Index of Doing business. The World Bank (2021). Retrieved from <https://www.doingbusiness.org> [in English].
14. State Statistics Service of Ukraine (2022). *Official web-site*. Retrieved from www.ukrstat.gov.ua/ [in Ukrainian].
15. Business expectations of Ukrainian enterprises for the II quarter of 2022. Retrieved from https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/BOS_2022-Q2.pdf?v=4 [in Ukrainian].
16. Business support during the war (2022). Retrieved from <https://business.diia.gov.ua/wartime> [in Ukrainian].

17. National Bank of Ukraine (2022). *Official web-site*. Retrieved from <https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist/data-supervision#1> [in Ukrainian].

18. 50 leading banks of Ukraine. Financial Club (2022). Retrieved from <https://banksrating.com.ua/top-50-2021/peremozhti-v-nominatsiyi-kreditu-malomu-ta-serednomu-biznesu-2/> [in Ukrainian].

Ця робота ліцензована Creative Commons Attribution 4.0 International License